



# Inspiratiesessie Slikstoornissen bij dementie: wat kun je ermee?

Maris van Sluijs, kerndocent logopedie  
Hogeschool Rotterdam

samen werken aan

**betere dementiezorg**

door samen te leren



Tot stand gekomen  
in het kader van het

**Deltaplan Dementie**



**ZonMw**

Kenniscentrum  
Zorginnovatie



HOGESCHOOL  
ROTTERDAM



Begeleiding bij de maaltijd....hoe moeilijk is het?

What not to do!

CyberLink  
by PowerDirector

# Stelling 1

Ik heb ervaring in het begeleiden van mensen bij de maaltijd.

## Stelling 2

Ik weet hoe het slikken 'technisch' verloopt.

## Stelling 3

Er is geen verschil in het begeleiden van eten en drinken tussen dementerenden of ouderen zonder dementie.

# Stelling 4

Het begeleiden van de maaltijd is vooral een taak voor mantelzorgers, want die kennen de bewoner het best.

## Stelling 5

Ik weet wat ik moet doen als eten of drinken niet goed gaat (denk aan verslikken, knoeien, wegduwen, etc.).

# Stelling 6

Als iemand niet wil eten, is dat zijn of haar goed recht; ik zal niet aandringen.



# Wat kun je hier verwachten?

- Wat is normaal slikken?
- Wat gebeurt er als mis gaat?
- Wat zijn mogelijke gevolgen van slikstoornissen?
- Hoe zit dat bij dementie?
- Wat kun je doen?

# Normaal slikken in 5 seconden



<https://www.youtube.com/watch?v=-17sWqxBAbY>

# Wat is normaal slikken?

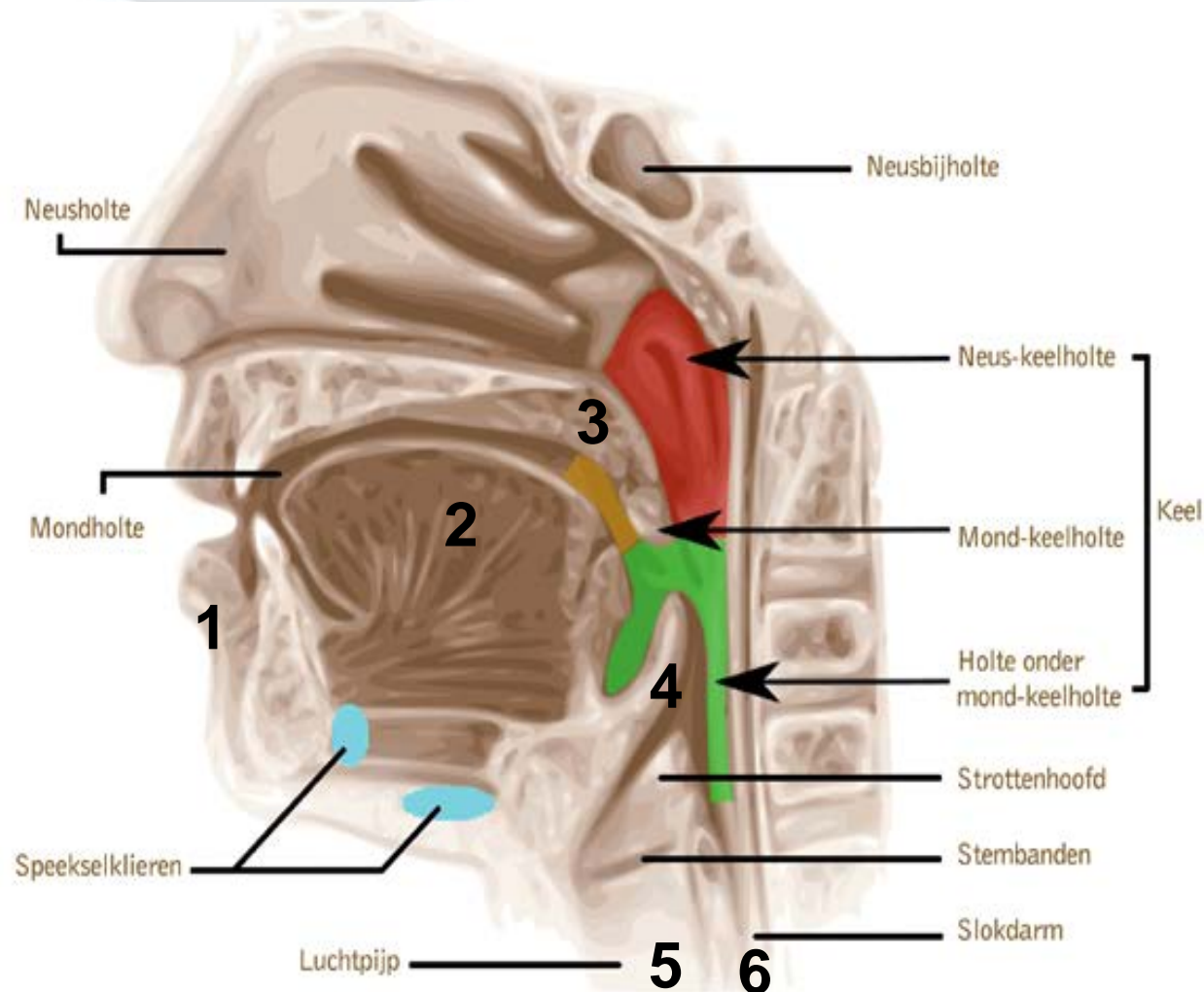
Volgens Wikipedia:

“Slikken is het proces bij mensen en dieren waarbij er voedsel of drank van de mond via de keelholte naar de slokdarm gebracht wordt. Hierbij sluiten het strotklepje en de huid respectievelijk de luchtpijp en de neusholte af.”



# Waarmee doen we dat?

1. Lippen
2. Tong
3. Gehemelte
4. Epiglottis
5. Luchtpijp
6. Oesofagus





# En hoe doen we dat?

- Met opeenvolgende, gecoördineerde bewegingen, gestuurd door een aantal hersenzenuwen
- Gedeeltelijk willekeurig, gedeeltelijk onwillekeurig

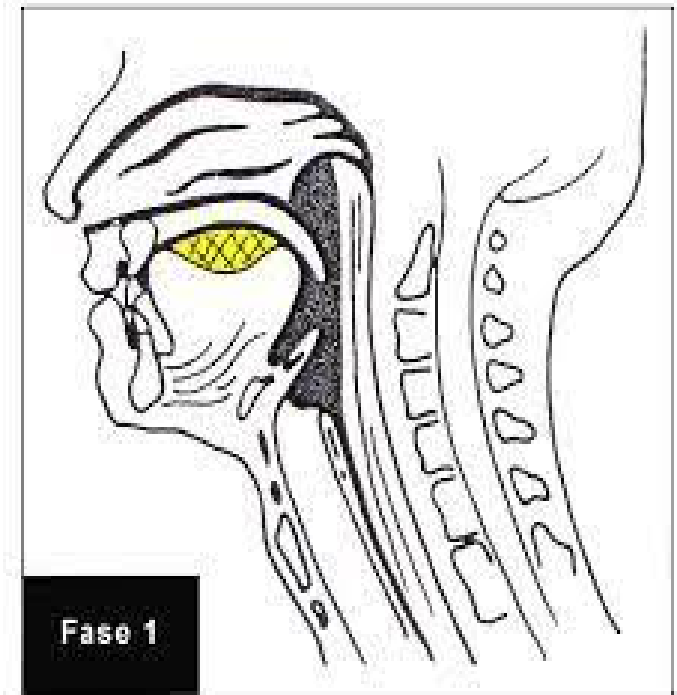


# 4 fasen van het slikproces

1. Voorbereidende of pre-orale fase
  - bewust en willekeurig
2. Orale (transport)fase
  - bewust en willekeurig
3. Faryngeale fase
  - bewust en onwillekeurig
4. Oesofageale fase
  - onbewust en onwillekeurig

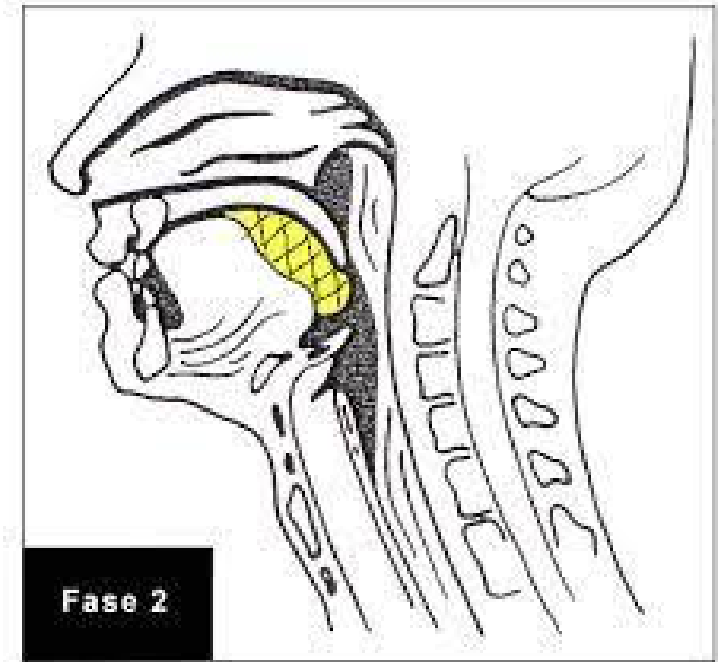
# Wat gebeurt er in de voorbereidende orale fase?

- Bewust en willekeurig
- Eten naar de mond brengen
- Mond openen
- Mond sluiten (afhappen)
- Afsnijden, pletten, kauwen/malen
- Tong verzamelt voeding
- Tong houdt voeding tegen het gehemelte



# Wat gebeurt er in de orale (transport)fase?

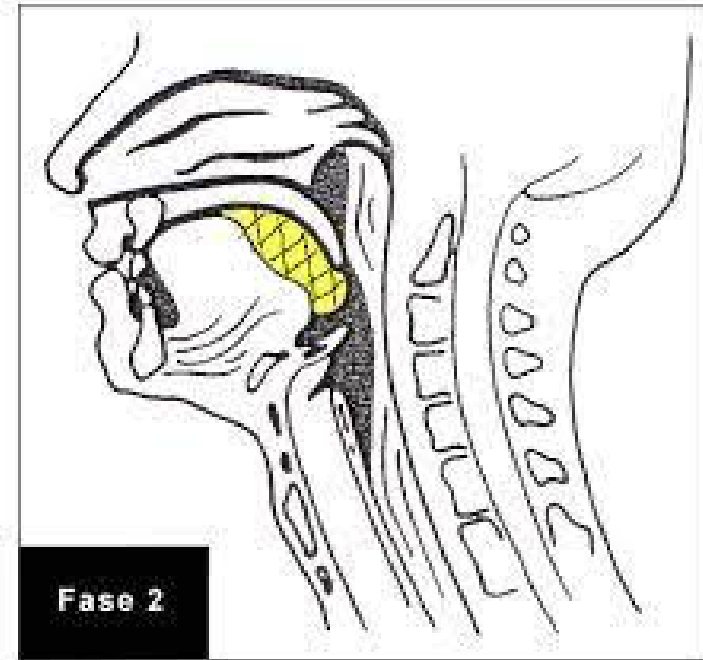
- Bewust en willekeurig
- Tong en onderkaak plaatsen 'bolus' in het midden van de tong
- Tong golft omhoog
- Achterste gehemeltebogen trekken samen
- Zachte gehemelte beweegt naar achterdeel tong en keelwand





# Wat gebeurt er in de orale (transport)fase?

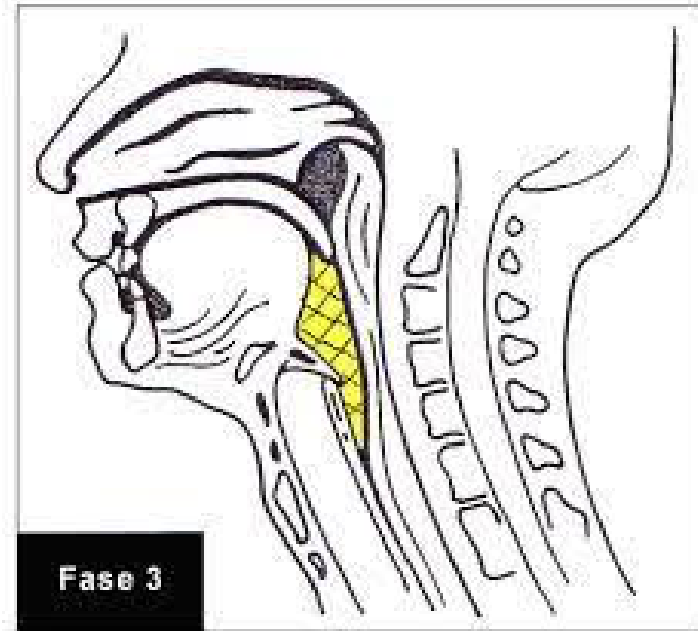
- Tong golft naar achteren
- 'Bolus' wordt achter in de keel gedrukt
- Weg naar de neus wordt afgesloten
- Tongbasis maakt keel wijder en helpt het strottenhoofd omhoog te bewegen



➤ start 'eigenlijke slik' = slikinzet

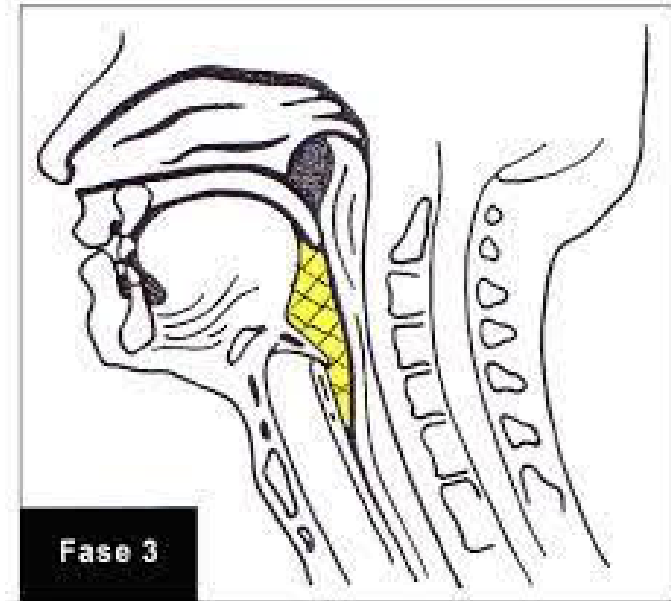
# Wat gebeurt er in de faryngeale fase?

- **Slikreflex:** niet tegen te houden
- Bewust maar onwillekeurig!
- Voorste deel van de 'bolus' komt bij strottenklepje
- De adem stopt even (reflex), de stemplooien sluiten



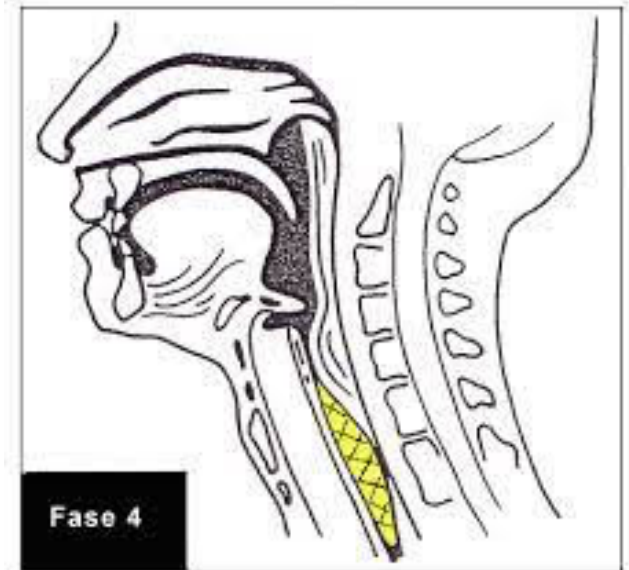
# Wat gebeurt er in de faryngeale fase?

- Strottenhoofd komt omhoog en iets naar voren, waardoor het strottenklepje naar achteren kantelt en de luchtweg afsluit
- Weg naar de neus is afgesloten door het zachte gehemelte
- De keelwand maakt golfbeweging naar beneden en 'helpt' bolus naar beneden
- Opening slokdarmmond door aantal mechanismen



# Wat gebeurt er in de oesofageale fase?

- Onbewust en onwillekeurig
- Door de knijpbeweging (peristaltiek) van de slokdarm en de zwaartekracht wordt de bolus naar de maag geduwd
- Strottenhoofd, zachte gehemelte en strottenklepje komen terug in oorspronkelijke stand en de ademhaling wordt hervat



Zelf ervaren...

Voelen hoe je slikt

... en hoe het voelt als het niet goed lukt



# Wat gebeurt er als het misgaat?

- Slikken kan in alle vier fasen misgaan
- Zowel bij eten als drinken of gewoon in je speeksel
- Kan verschillende oorzaken hebben



*Verslikt u zich in een graatje?*

# Wat verstaan we onder slikstoornissen?

- Moeite om voeding te verwerken, dat wil zeggen het slikken lukt niet goed, de voeding wil niet weg of blijft na het slikken achter in de mond of in de keel
- Verslikken: (een deel van) de voeding wordt ingeademd en komt in de luchtpijp terecht in plaats van in de slokdarm en veroorzaakt een hoestbui

[www.moeilijkslikken.nl](http://www.moeilijkslikken.nl)

# Verschil normaal slikken en verslikken



<https://www.youtube.com/watch?v=b63Vsn6KAmg>





Wat zijn mogelijke gevolgen van verslikken?





# Wat zijn mogelijke gevolgen van verslikken?

- Ondervoeding
- Uitdroging
- Slechte mondhygiëne (o.a. geur, aanslag op tong)
- Sociale gevolgen
- Emotionele gevolgen
- Risico op inademen voeding of vocht
- Longontsteking
- In het ergste geval: overlijden

# Wanneer moet je alert zijn op een slikstoornis?

- Hoesten/kuchen tijdens eten en/of drinken
- Benauwdheid
- Pijn bij eten of drinken
- Moeizaam of niet kauwen
- Speekselverlies
- Langzaam eten
- (Te) weinig eten
- Snel afvallen
- Schorre stem na het slikken
- Weigeren van dranken, voedingsmiddelen, medicatie



# Wat moet je doen als iemand zich verslikt?

- Bij hoesten/kuchen tijdens of na eten en/of drinken: stimuleer het hoesten, want dan wordt de luchtpijp ‘schoon’ geblazen
- Bij benauwdheid, niet meer kunnen praten of hoesten is ingrijpen noodzakelijk: blijf rustig en schakel een arts in of bel 112
- Laat iemand niet alleen en vertel wat je gaat doen

# Ook nog andere problemen bij eten en drinken!



Afweergedrag: door niet meer willen of kunnen eten...

... of niet meer weten hoe het moet



# Wat kun je doen als het niet goed lukt?

## Samengevat:

- Zorg voor rust bij de maaltijd, dus geen TV of radio
- Zorg voor een prettige omgeving
- Beperk de prikkels en de keuzes op tafel
- Ga naast of tegenover de bewoner zitten
- Probeer iemand zoveel mogelijk zelf te laten eten
- Houd contact met de bewoner, geef individuele aandacht



- Overleg met familie over de gewoontes en de voorkeuren
- Laat iemand zonder bestek eten, indien die aanpassing zin heeft
- Geef het eten eventueel op een ander tijdstip
- Probeer een beroep te doen op de 'automatische piloot'
- Haal het eten niet te snel weg
- Bij twijfel over de veiligheid van eten en drinken: schakel de logopedist in.

Kortom...

Naast vakbekwaamheid....

toewijding  
belangstelling  
oplettendheid  
zorgzaamheid  
opmerkzaamheid  
aandacht inzet attentie  
ruimte interesse tijd  
zorg



# Geïnspireerd geraakt?



# Bruikbare bronnen voor meer informatie

[www.alzheimer-nederland.nl](http://www.alzheimer-nederland.nl)

Omgaan met afweergedrag bij eten en drinken van bewoners met dementie. Richtlijn voor verzorgenden niveau 3 in verpleeg- en verzorgingshuizen. Kenniskring Transitie in Zorg, Hogeschool Rotterdam (2009).

<http://www.platformouderenzorg.nl/bestanden/afweergedragrichtlijn20091.pdf>

Kalf, H., Rood, B., Dicke, H. & van Keeken, P.(2008).

*Slikstoornissen bij volwassenen, een interdisciplinaire benadering.*

Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

<https://www.zorgvoorbeter.nl/eten-en-drinken>





# Inspiratiesessie Slikstoornissen: wat kun je ermee?

Maris van Sluijs, kerndocent logopedie  
Hogeschool Rotterdam

samen werken aan  **betere dementiezorg**  
door samen te leren

Tot stand gekomen  
in het kader van het

**Deltaplan Dementie**



Kenniscentrum  
Zorginnovatie

